

Wymagania szczegółowe z przyrody

Temat w podręczniku	Numer i temat lekcji	Wymagania konieczne UCZEŃ:	Wymagania podstawowe UCZEŃ:	Wymagania rozszerzające UCZEŃ:	Wymagania dopełniające UCZEŃ:
Co to jest przyroda?	1. Przyroda ożywiona i nieożywiona	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest przyroda - umie rozróżnić przyrodę ożywioną od nieożywionej - wymienia co najmniej 2 czynności życiowe organizmów i potrafi je scharakteryzować 	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje pojęcie przyrody - wymienia co najmniej 3 składniki przyrody ożywionej i nieożywionej - wymienia wszystkie czynności życiowe organizmów oraz potrafi scharakteryzować co najmniej 3 - umie wskazać obiekty stworzone przez człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje przyrodę i dzieli ją na ożywioną i nieożywioną - wymienia składniki przyrody ożywionej i nieożywionej - wymienia i charakteryzuje czynności życiowe organizmów - wymienia i wskazuje w najbliższym otoczeniu obiekty stworzone przez człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> - umie powiązać zależności między przyrodą ożywioną a nieożywioną - rozumie, jaki wpływ na przyrodę może mieć zmiana jednego ze składników - określa zależności między składnikami środowiska przyrodniczego i antropogenicznego
Dział I. Sposoby poznawania przyrody					
1. Czy wiesz, jak się zachować na lekcjach przyrody?	2. Bezpieczeństwo podczas obserwacji i doświadczeń	<ul style="list-style-type: none"> - umie wymienić podstawowe zasady bezpieczeństwa obowiązujące na lekcjach przyrody - wskazuje regulamin pracowni i umie wymienić jego najważniejsze punkty 	<ul style="list-style-type: none"> - zna zasady obowiązujące na lekcjach przyrody oraz regulamin pracowni - zna zasady bezpieczeństwa podczas wyjść w teren - wie, że nie należy zbliżać się do dzikich zwierząt oraz nie dotykać nieznanymi roślin 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, co należy zrobić i jak się zachować w czasie burzy lub wichury - tłumaczy zasady bezpieczeństwa podczas szkolnych doświadczeń innym osobom - rozumie, dlaczego zwierzęta mogą być agresywne w stosunku do ludzi 	<ul style="list-style-type: none"> - umie stworzyć własny regulamin pracowni na podstawie poznanych zasad bezpieczeństwa - rozumie i umie przewidzieć zachowanie dzikich zwierząt - umie sprawdzić prognozę pogody i przewidzieć niebezpieczeństwo związane z wiatrem czy burzą - umie wytłumaczyć innym uczniom, dlaczego nie należy samodzielnie zbierać grzybów i nieznanymi roślin
2. Z jakich źródeł wiedzy o przyrodzie korzystasz?	3. Źródła wiedzy o przyrodzie	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia zmysły człowieka - wymienia z pomocą nauczyciela co najmniej 3 źródła wiedzy o przyrodzie 	<ul style="list-style-type: none"> - umie wyjaśnić, jak zastosować zmysły do poznawania przyrody - umie wymienić źródła wiedzy o przyrodzie 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia narządy zmysłów - wymienia źródła wiedzy o przyrodzie, umie wskazać, gdzie ich szukać 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia funkcje narządów zmysłów w poznawaniu przyrody - samodzielnie wyszukuje źródła wiedzy o przyrodzie, korzystając ze źródeł internetowych
3. Jakie przyrządy służą do poznawania przyrody?	4. Przyrządy badaczy przyrody	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyrządy używane podczas obserwacji - umie się posługiwać lupą 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyrządy używane podczas obserwacji oraz zna ich funkcje - z pomocą nauczyciela wykonuje szkic obiektu widzianego przez lupę - z pomocą nauczyciela wykonuje dokumentację - z pomocą nauczyciela wykonuje pomiary przy użyciu prostych przyrządów 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyrządy używane podczas obserwacji oraz samodzielnie określa ich przeznaczenie - z małą pomocą nauczyciela wykonuje szkic obiektu widzianego przez lupę - z małą pomocą nauczyciela wykonuje dokumentację - z małą pomocą 	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi samodzielnie wybrać przyrząd do obserwacji i się nim posługiwać - wykonuje szkic obiektu widzianego przez lupę - samodzielnie wykonuje dokumentację - samodzielnie wykonuje pomiary użyciem prostych przyrządów

				nauczyciela wykonuje pomiary za pomocą prostych przyrządów	
4. Jak możesz poznawać swoje otoczenie?	5. Sposoby poznawania przyrody – obserwacja i doświadczenie	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest obserwacja - wie, czym jest doświadczenie - umie podać różnice między obserwacją a doświadczeniem 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia różnice między obserwacją a doświadczeniem - z pomocą nauczyciela potrafi zaplanować, przeprowadzić i udokumentować proste doświadczenie 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia etapy doświadczenia - potrafi zaplanować, przeprowadzić i udokumentować proste doświadczenie lub obserwację 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie planuje doświadczenie i obserwację - analizuje i planuje oraz dokumentuje przebieg obserwacji i doświadczenia
Podsumowanie działu I	6. Podsumowanie działu I – Sposoby poznawania przyrody		<p>Ocena celująca: wszystkie wymagania z działu I z tematów 1–4 oraz – wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego elementu przyrody może wpłynąć na wybrane pozostałe elementy</p>		
	6. Jestem już badaczem! – podsumowanie działu I				
	7. Sprawdzian z działu I				
Dział II. Bezpieczeństwo w twoim otoczeniu					
1. Z czego jest zbudowany otaczający cię świat?	8. Świat substancji i ich właściwości	<ul style="list-style-type: none"> - wie czym jest substancja - zna 3 właściwości substancji - zna stany skupienia substancji na przykładzie wody - umie wskazać piktogram ostrzegawczy 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest substancja - wymienia 3 właściwości substancji - wymienia 3 stany skupienia wody - odróżnia stany skupienia - wie, czym jest piktogram ostrzegawczy i umie go wskazać 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady przedmiotów wykonanych z substancji kruchych, sprężystych, plastycznych - odróżnia stany skupienia nieznanymi substancji - zna piktogramy ostrzegawcze i wie, gdzie się je umieszcza 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady przedmiotów wykonanych z substancji kruchych, sprężystych, plastycznych uzasadnia ich zastosowanie w życiu codziennym - podaje przykłady substancji kruchych, sprężystych i plastycznych inne niż w podręczniku - potrafi samodzielnie przyporządkować nieznaną substancję do grupy kruchych, sprężystych czy plastycznych - zna znaczenie piktogramów znajdujących się na produktach z najbliższego otoczenia
2. Jakie niebezpieczeństwa możesz napotkać w swoim otoczeniu?	9. Niebezpieczeństwa w moim otoczeniu	<ul style="list-style-type: none"> - wie, jakie zagrożenia mogą czyhać w domu - wie, gdzie na etykietce może znaleźć informacje o substancjach niebezpiecznych - wie, że nie wolno zrywać nieznanymi roślin i grzybów - wie, że nie wolno podchodzić do dzikich zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na fotografiach rośliny trujące - wskazuje na fotografiach zwierzęta niebezpieczne - rozpoznaje na etykietach oznaczenia substancji szkodliwych dla zdrowia - rozróżnia substancje drażniące, łatwopalne, toksyczne i żrące 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na fotografiach i podaje nazwy roślin trujących - wskazuje na fotografiach i podaje nazwy zwierząt niebezpiecznych - umie wskazać i nazwać substancje żrące, drażniące, łatwopalne i toksyczne 	<ul style="list-style-type: none"> - odszukuje i wyjaśnia znaczenie oznaczeń substancji szkodliwych na opakowaniach - wyjaśnia, jakie konsekwencje niesie ze sobą kontakt z substancjami niebezpiecznymi - podaje nazwy roślin niebezpiecznych i potrafi je wskazać we własnym otoczeniu - rozpoznaje zwierzęta stwarzające zagrożenie dla zdrowia i życia w swoim otoczeniu. - umie rozróżnić owady jadowite

3. Jak postępować, gdy zdarzy się wypadek?	10. Postępowanie w razie wypadków	<ul style="list-style-type: none"> - zna numer alarmowy - wie, co to jest apteczka i do czego służy - odróżnia oparzenie od odmrożenia - zna przeznaczenie podstawowych środków opatrunkowych 	<ul style="list-style-type: none"> - umie z pomocą nauczyciela zabandażować rękę - zna zasady postępowania w przypadku oparzeń - wie, czym się różni ugryzienie od ukąszenia - wie, jak należy postępować po kontakcie z owadami czy roślinami trującymi 	<ul style="list-style-type: none"> - umie z małą pomocą nauczyciela zabandażować rękę - zna podstawowe zasady opatrywania uszkodzeń skóry - zna zasady udzielania pierwszej pomocy w wypadku ugryzienia, użądlenia i ukąszenia - zna zasady postępowania w wypadku kontaktu z roślinami trującymi 	<ul style="list-style-type: none"> - umie samodzielnie zabandażować rękę - zna i stosuje zasady udzielania pierwszej pomocy w wypadku ugryzienia, użądlenia oraz spożycia roślin trujących lub kontaktu z nimi - zna przeznaczenie podstawowych środków opatrunkowych - samodzielnie je stosuje
4. Jak wycoczywać bezpiecznie?	11. Bezpieczny wypoczynek	<ul style="list-style-type: none"> - zna różnicę między aktywnym a biernym wypoczynkiem - zna podstawowe zasady bezpieczeństwa związane z wypoczynkiem 	<ul style="list-style-type: none"> - proponuje po jednym przykładzie wypoczynku biernego i aktywnego latem i zimą - podaje co najmniej 2 zasady bezpieczeństwa związane z aktywnym wypoczynkiem 	<ul style="list-style-type: none"> - proponuje rodzaje wypoczynku biernego i aktywnego - podaje zasady bezpieczeństwa związane z aktywnym i biernym wypoczynkiem 	<ul style="list-style-type: none"> - proponuje i samodzielnie planuje aktywności na świeżym powietrzu podczas różnych pór roku - stosuje zasady bezpieczeństwa związane z zaplanowanymi aktywnościami
Podsumowanie działu II	12. Podsumowanie działu II – Bezpieczeństwo w twoim otoczeniu 12. Już wiem, jak być bezpiecznym! – podsumowanie działu II 13. Sprawdzian z działu II	<p>Ocena celująca: wszystkie wymagania z działu II z tematów 1–4 oraz - na podstawie obserwacji podejmuje próbę przewidzenia niektórych sytuacji i zjawisk (np. dotyczących pogody, zachowania zwierząt); przeprowadza dowolne doświadczenie, posługując się instrukcją, zapisuje wyniki obserwacji i wnioski; przygotowuje informacje na temat chorób przenoszonych przez kleszcze oraz sposobu postępowania w przypadku ugryzienia przez kleszcza</p>			
Dział III. Twoje ciało – budowa i działanie					
1. Czy twoje ciało przypomina dom?	14. Jak układy narządów budują twoje ciało?	<ul style="list-style-type: none"> - zna co najmniej 3 układy budujące ciało człowieka - rozpoznaje na planszy układy budujące organizm - zna zasady dbałości o ciało 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wszystkie układy budujące ciało człowieka i zna ich funkcje - z pomocą nauczyciela wskazuje na planszy i na modelu układy budujące organizm człowieka - zna narządy zmysłów - wymienia zasady dbałości o ciało 	<ul style="list-style-type: none"> - zna i wymienia wszystkie układy budujące ciało człowieka - wymienia funkcje układów oraz narządów zmysłów - wskazuje na planszy i na modelu układy budujące organizm oraz wskazuje narządy zmysłów - wymienia i potrafi zastosować zasady dbałości o ciało 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje samodzielnie wszystkie układy budujące organizm człowieka na modelu, planszy i własnym ciele - umie wymienić najważniejsze narządy w ciele człowieka i wskazać ich lokalizację - stosuje zasady dbałości o ciało
2. Co nadaje ci kształt i chroni twoje ciało?	15. Rola i budowa szkieletu	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje układ szkieletowy na planszy - wskazuje na sobie i na planszy lub modelu elementy szkieletu - zna zasady dbałości o ciało 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na modelu czaszkę, kręgosłup, klatkę piersiową i kości kończyn - zna zasadę działania stawu kolanowego - zna funkcje szkieletu - wymienia zasady dbałości o ciało 	<ul style="list-style-type: none"> - umie nazwać kości wskazane przez nauczyciela na modelu lub schemacie - wie, jak działa staw, omawia jego działanie - wymienia funkcje szkieletu - wie, czym jest skręcenie, zwichnięcie i złamanie - wie, jak dbać o swój szkielet - wie, jak zabezpieczyć 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie wskazuje i nazywa kości na modelu lub swoim ciele - zna budowę stawu i zasadę jego działania - zna i stosuje zasady postępowania w razie złamania kończyny - zna, stosuje i proponuje proste ćwiczenia korygujące postawę

				złamaną rękę	
3. Co porusza twoim ciałem?	16. Dlaczego możesz się poruszać?	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na planszy układ mięśniowy - wie, czym jest mięsień i gdzie się znajdują przykładowe mięśnie - zna zasadę pracy mięśnia - zna rolę mięśni 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na planszy mięśnie - wie, na czym polega praca mięśni - wie, dlaczego należy się rozciągać 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia działanie mięśni - wie, jak mięsień jest przyczepiony do kości - proponuje 3 proste ćwiczenia rozciągające 	<ul style="list-style-type: none"> - nazywa mięśnie działające przeciwstawnie - wie, że mięśnie pracują antagonistycznie - wyjaśnia, dlaczego należy rozciągać mięśnie po wysiłku fizycznym - proponuje ćwiczenia rozciągające
4. Dlaczego musisz się dużo ruszać i uważać na to, co jesz?	17. Jem zdrowo i kolorowo!	<ul style="list-style-type: none"> - umie wskazać zdrowe potrawy - wymienia przy pomocy nauczyciela składniki pokarmowe - wie, dlaczego należy uprawiać sport 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym różnią się zdrowe potrawy od tych niezdrowych - wymienia składniki pokarmowe oraz mineralne i witaminy - wie, czym jest zdrowa dieta - wie, jak ważny dla zdrowia jest ruch 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, do czego potrzebne są składniki pokarmowe - wie, że w diecie ważne są witaminy i składniki mineralne - zna znaczenie wody dla organizmu - samodzielnie planuje jeden zdrowy posiłek - wie, dlaczego słodkie i tłuste pokarmy są niezdrowe - wyjaśnia, dlaczego ruch jest ważny dla zdrowia 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie planuje zdrowe przekąski do szkoły - wyjaśnia znaczenie składników pokarmowych i witamin w diecie człowieka - wymienia pokarmy, w których można znaleźć poszczególne składniki pokarmowe, mineralne i witaminy - wie, jak ważna jest woda dla organizmu i ile powinno się jej spożywać w ciągu doby
5. Co się dzieje z jedzeniem, które zjadasz?	18. Na tropie kanapki ze śniadania	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na planszy układ pokarmowy - wie, czym jest trawienie - wymienia z pomocą nauczyciela elementy układu pokarmowego - zna podstawowe zasady higieny 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia elementy układu pokarmowego - opisuje z pomocą nauczyciela drogę pokarmu w układzie pokarmowym - zna funkcje układu pokarmowego - wie, jak dbać o układ pokarmowy 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym różni się układ pokarmowy od przewodu pokarmowego - wie, czym jest trawienie, a czym - wchłanianie pokarmu - wymienia gruczoły trawienne - opisuje drogę pokarmu w układzie pokarmowym - wie, dlaczego kupa jest brązowa i brzydko pachnie - wie, jak się zachować, gdy ktoś się dławii 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie wymienia elementy układu pokarmowego i przewodu pokarmowego - opisuje samodzielnie drogę pokarmu w układzie pokarmowym - zna i wymienia funkcje narządów i gruczołów układu pokarmowego - wie, jak postępować w sytuacji zadławienia
6. Dlaczego musisz oddychać?	19. Czy bez oddechu da się żyć?	- wskazuje na planszy układ oddechowy	- zna różnicę między oddychaniem a wymianą	- wie, na czym polega różnica między oddychaniem a wymianą	- wyjaśnia różnicę między oddychaniem a wymianą

		<ul style="list-style-type: none"> - wie, po co robi wdech i wydech - wymienia z pomocą nauczyciela elementy układu oddechowego 	<ul style="list-style-type: none"> gazową - wymienia elementy układu oddechowego - zna różnice między wdechem a wydechem - wie, jak zbudowane są płuca - zna funkcje układu oddechowego 	<ul style="list-style-type: none"> gazową - opisuje budowę pęcherzyków płucnych - opisuje proces wdechu i wydechu - wymienia funkcje układu oddechowego - wie, jak dbać o układ oddechowy 	<ul style="list-style-type: none"> gazową - opisuje budowę pęcherzyków płucnych oraz ich rolę w wymianie gazowej - wyjaśnia, czym się różni wdech od wydechu - zna zasady higieny układu oddechowego i je stosuje - wyjaśnia, dlaczego palenie jest szkodliwe dla zdrowia
7. Dlaczego płynie w tobie krew?	20. Co krąży w twoim ciele?	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest krew - zna elementy krwi - wskazuje na schemacie układ krwionośny - wskazuje serce na swoim ciele - wie, czym są naczynia krwionośne 	<ul style="list-style-type: none"> - zna i wymienia elementy krwi - zna funkcje krwi - zna rodzaje naczyń krwionośnych i potrafi je wskazać - zna zasady higieny układu krwionośnego 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice między naczyniami krwionośnymi - wymienia funkcje krwi - wymienia elementy krwi - wie, jak dbać o układ krwionośny 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego bije serce - wyjaśnia, w jaki sposób są połączone ze sobą naczynia krwionośne - wymienia funkcje elementów krwi - wyjaśnia, dlaczego należy dbać o układ krwionośny - umie połączyć i wyjaśnić wspólne działanie układów: oddechowego, pokarmowego i krwionośnego
Podsumowanie działu III	<p>21. Już wiem jak działa moje ciało – podsumowanie wiadomości z działu III</p> <p>22. Sprawdzian z działu III</p>	<p>Ocena celująca wszystkie wymagania z działu III tematy 1–7 oraz – wymienia objawy niedoboru wybranych witamin - omawia rolę narządów wspomagających trawienie - ilustruje wymianę gazową zachodzącą w płucach i komórkach ciała; - wyjaśnia, w jaki sposób układ krwionośny uczestniczy w regulacji temperatury ciała człowieka - planuje i prezentuje doświadczenie potwierdzające obecność pary wodnej w wydychanym powietrzu - rozróżnia mięśni szkieletowe i mięśnie budujące narządy wewnętrzne</p>			
Dział IV. Twoje ciało – jak się zmienia i kontaktuje ze światem					
1. Jak różne części ciała porozumiewają się ze sobą?	23. Czy twoje narządy komunikują się ze sobą?	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na planszy układ nerwowy - wskazuje na swoim ciele umiejscowienie mózgu i rdzenia kręgowego - wie, czym są nerwy - wie, czym jest uzależnienie 	<ul style="list-style-type: none"> - zna funkcje układu nerwowego, w tym mózgu, rdzenia i nerwów - wie, dlaczego mózg i rdzeń kręgowy są chronione elementami szkieletu - wie, czym są narkotyki i środki psychoaktywne oraz dlaczego są niebezpieczne - wie, jak dbać o układ nerwowy 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia działanie i funkcje układu nerwowego - wie, że działanie układu nerwowego jest zależne i niezależne od naszej woli - opisuje funkcje elementów układu nerwowego - opisuje wpływ środków psychoaktywnych i narkotyków na układ nerwowy - zna zasady higieny układu nerwowego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia współdziałanie układu nerwowego z innymi układami narządów w ciele człowieka - wyjaśnia, jak działa układ nerwowy - wyjaśnia, czym jest uzależnienie i podaje przykłady zapobiegania uzależnieniom - stosuje i proponuje zasady dbania o układ nerwowy
2. W jaki sposób widzisz, słyszysz i czujesz?	24. Jak to się dzieje, że odbierasz informacje z otoczenia?	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na planszy narządy zmysłów - potrafi je wymienić - wskazuje na swoim ciele 	<ul style="list-style-type: none"> - zna rolę narządów zmysłów - zna elementy odpowiadające za odbieranie zmysłów smaku i węchu 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia elementy budujące oko i ucho - zna zasadę działania słuchu i wzroku 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jaki sposób słyszemy i widzimy - wyjaśnia, czym jest narząd równowagi i gdzie się

		<p>położenie trzech narządów zmysłów</p> <p>- wie, że należy dbać o wzrok i słuch</p>	<p>- zna podstawowe smaki</p> <p>- zna rozmieszczenie komórek wrażliwych na dotyk, wie, że najwięcej jest ich na dłońach</p> <p>- wie, że zmysł smaku i węchu współpracują ze sobą</p>	<p>- wymienia pięć smaków rozpoznawanych przez kubki smakowe</p> <p>- wie, jak działają receptory dotyku</p> <p>- wie, że hałas uszkadza słuch, a słabe oświetlenie wzrok</p>	<p>znajduje</p> <p>- wyjaśnia współpracę narządu węchu i smaku</p> <p>- opisuje zasadę działania elementów budowy oka</p> <p>- wie, do jakiego specjalisty należy się udać w razie problemów ze wzrokiem lub słuchem</p>
3. Dlaczego kobiety różnią się od mężczyzn?	25. Dlaczego dziewczynki są inne niż chłopcy?	<p>- wie, że dziewczynki różnią się od chłopców</p> <p>- wskazuje na planszy układ rozrodczy męski i żeński</p> <p>- zna funkcje układu rozrodczego</p>	<p>- wie, jak się nazywają komórki rozrodcze męskie i żeńskie</p> <p>- wymienia z pomocą nauczyciela elementy budowy układu rozrodczego żeńskiego i męskiego</p> <p>- zna pojęcia: zapłodnienie, ciąża, poród</p> <p>- wie, że należy dbać o higienę układu rozrodczego</p>	<p>- wymienia funkcje układu rozrodczego</p> <p>- wymienia elementy budowy układu rozrodczego i potrafi scharakteryzować co najmniej 4 z nich</p> <p>- definiuje pojęcie zapłodnienia</p> <p>- wie, ile trwa ciąża i że kończy się porodem</p> <p>- wie, jak dbać o higienę układu rozrodczego</p>	<p>- wymienia i charakteryzuje elementy układu rozrodczego</p> <p>- charakteryzuje komórki rozrodcze</p> <p>- definiuje pojęcia: zapłodnienie, ciąża, poród</p> <p>- wyjaśnia, co dzieje się w organizmie matki podczas ciąży</p> <p>- podaje specjalizacje lekarzy zajmujących się męskim i żeńskim układem rozrodczym</p>
4. Jak zmienia się twoje ciało w ciągu życia?	26. Dlaczego moje ciało się zmienia?	<p>- zna etapy rozwoju człowieka</p> <p>- wie, czym jest dojrzewanie</p> <p>- wymienia 2 cechy fizyczne kobiet i 2 mężczyzn</p> <p>- wie, co wpływa na zmiany podczas dojrzewania</p> <p>- wie, czym są dorosłość i starość</p>	<p>- wymienia etapy rozwoju człowieka</p> <p>- wie, kiedy zaczyna się proces dojrzewania</p> <p>- wymienia po 2 zmiany zewnętrzne i wewnętrzne zachodzące podczas dojrzewania w ciele kobiety i mężczyzny</p> <p>- wie, jaki wpływ na dojrzewanie mają hormony</p> <p>- wie, ile lat mniej więcej żyje człowiek</p>	<p>- definiuje proces dojrzewania płciowego</p> <p>- wie, co się dzieje wtedy z jego ciałem</p> <p>- umie wymienić zmiany zewnętrzne i wewnętrzne, które zachodzą w jego ciele</p> <p>- wie, jak dbać o swoje ciało i higienę podczas dojrzewania</p>	<p>- wyjaśnia, czym jest i czym charakteryzuje się dojrzewanie</p> <p>- wyjaśnia, co się dzieje z ciałem kobiety i mężczyzny podczas dojrzewania</p> <p>- określa, czym jest menstruacja, a czym polucja</p> <p>- dba o higienę podczas dojrzewania, w razie problemów zna specjalistów, do których może się udać</p>
5. Czym jest zdrowie i jak je zachować?	27. Dlaczego warto dbać o zdrowie?	<p>- wie, czym jest zdrowie</p> <p>- zna przyczyny choroby</p> <p>- zna drogi zakażenia</p> <p>- wie, czym jest zdrowy tryb życia</p>	<p>- definiuje pojęcie zdrowia</p> <p>- wie, że zmiany w organizmie są ze sobą powiązane</p> <p>- wymienia przyczyny chorób</p> <p>- wymienia drogi zakażenia</p> <p>- wie, jak unikać choroby</p> <p>- zna zasady zdrowego trybu życia</p>	<p>- zna i opisuje proces gojenia się rany</p> <p>- wymienia i opisuje przyczyny chorób</p> <p>- wymienia i opisuje drogi zakażenia chorobami</p> <p>- wie, czym są pasożyty, podaje przykłady</p> <p>- wymienia sposoby zapobiegania chorobom</p> <p>- wymienia co najmniej 4 zasady zdrowego stylu życia</p>	<p>- wyjaśnia, dlaczego zmiany w organizmie są ze sobą powiązane</p> <p>- wyjaśnia, co jest warunkiem zdrowia</p> <p>- wie, jak może się zarazić i jak zapobiegać chorobom</p> <p>- wyjaśnia, jak można zachować zdrowie</p> <p>- wymienia zasady zdrowego stylu życia</p>
Podsumowanie	28. Już wiem jak zmienia się moje ciało! Podsumowanie działu IV	<p>Ocena celująca: wszystkie wymagania z działu IV z tematów 1–5 oraz podaje przykłady skutków uszkodzenia układu nerwowego, przygotowuje propozycję prawidłowego jadłospisu, odpowiedniego w okresie dojrzewania - -</p>			

działu IV	29. Sprawdzian z działu IV	przygotowuje informacje na temat pomocy osobom uzależnionym;			
Dział V. Orientacja w terenie					
1. Czym jest widnokrąg i do czego służy kompas?	30. Wyznaczanie kierunków świata	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia pojęcia: widnokrąg i linia widnokregu - wskazuje podstawowe kierunki geograficzne - wie, do czego służy kompas 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest róża wiatrów - umie wskazać linię widnokregu - z pomocą nauczyciela wyznacza północ za pomocą kompasu - zna i umie wskazać główne kierunki geograficzne 	<ul style="list-style-type: none"> - zna budowę kompasu - oznacza kierunki świata na róży wiatrów - zna budowę i funkcje kompasu - samodzielnie wyznacza północ za pomocą kompasu - zna i umie wskazać kierunki geograficzne główne i pośrednie 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie wyznacza kierunek północny w lesie i przy słonecznej pogodzie - samodzielnie posługuje się kompasem i wskazuje kierunki geograficzne - opisuje budowę kompasu
2. Dlaczego położenie słońca nad widnokregiem się zmienia?	31. Położenie Słońca nad widnokregiem	<ul style="list-style-type: none"> - wie, że Ziemia jest w ciągłym ruchu - wskazuje oś obrotu Ziemi na globusie - wie, czym jest górowanie Słońca - zna porę dnia, kiedy cień jest najkrótszy 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje na fotografiach porę dnia - wie, jakie kierunki świata wyznacza Słońce i cień - wie kiedy cień jest najkrótszy, a kiedy najdłuższy - rozumie, że gdy na jednej półkuli jest noc, to na drugiej jest dzień 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest ruch wirowy Ziemi - wie, ile trwa jeden obrót Ziemi - wie, od czego zależy kierunek wskazywany przez cień - wie, od czego zależy długość cienia - umie opisać zmiany położenia Słońca nad widnokregiem w ciągu doby 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest ruch wirowy Ziemi - wskazuje, o jakiej porze dnia cień jest najkrótszy, i wyjaśnia dlaczego - wyjaśnia, czy możliwe jest, aby przedmiot nie miał cienia - wyjaśnia zależność między wysokością słońca a długością i kierunkiem cienia
3. Jak się zmienia długość dnia w ciągu roku?	32. Długość dnia i nocy o różnych porach roku	<ul style="list-style-type: none"> - wie, gdzie wschodzi i zachodzi Słońce - wie, czym jest pozorna wędrówka Słońca po widnokregu - wie, do czego służą odbłaski 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, gdzie wschodzi i zachodzi słońce o różnych porach roku - wie, dlaczego długość dnia i nocy w ciągu roku się zmienia - wie, w jakiej porze roku Słońce góruje najwyżej - wie, jak bezpiecznie poruszać się po drodze w ciemności 	<ul style="list-style-type: none"> - umie opisać zmiany położenia Słońca nad widnokregiem w ciągu roku oraz wskazać je na schemacie - wie, gdzie Słońce wschodzi i zachodzi o różnych porach roku - zna zasady bezpiecznego poruszania się po drodze w ciemności 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje i wyjaśnia zmiany położenia Słońca w ciągu roku - wyjaśnia, dlaczego lato jest najcieplejszą, a zima najzimniejszą porą roku - wymienia zasady bezpiecznego poruszania się po drodze w ciemności
4. Czym są plan i mapa?	33. Mapa i plan	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest szkic, plan i mapa - umie wskazać skalę na mapie i planie - umie wskazać legendę na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> - zna różnice między szkicem, planem a mapą - zna cechy planu i mapy - umie wskazać skalę liniową i liczbową - umie wskazać północ na mapie - wie, co to jest poziomica - umie narysować prosty plan przedmiotu według wskazówek 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia różnice między szkicem, planem a mapą - wymienia cechy mapy i planu - zna różnicę między skalą liniową a liczbową - wie, czym jest legenda i do czego służy - wskazuje na mapie różne ukształtowania terenu - umie narysować szkic 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie odczytuje informacje z mapy, posługując się legendą - samodzielnie rysuje plan swojego pokoju, klasy lub boiska - samodzielnie wykonuje szkic i opis terenu szkoły - wyjaśnia, w jakim celu na mapach umieszcza się legendę - wyjaśnia, o czym informuje skala mapy - projektuje własne znaki

				terenu szkoły - wie, czym są znaki umowne na mapie	umowne
5. Jak zaplanować wycieczkę?	34. Jedziemy na wycieczkę.	- wie, dlaczego należy zaplanować wycieczkę - wie, czym różni się wycieczka w terenie od zwiedzania miasta - zna zasady udziału w wycieczce	- zna etapy planowania wycieczki - wie, jak legenda mapy może pomóc w planowaniu wycieczki - wie, czym jest GPS - zna i stosuje zasady bezpieczeństwa podczas wycieczki	- wymienia etapy planowania wycieczki - planuje wycieczkę, korzystając z legendy mapy - wie, jak wykorzystać GPS podczas wycieczki - wie, jak zorientować mapę	- samodzielnie planuje zwiedzanie lub pieszą wędrowkę - wykorzystuje legendę mapy do zaplanowania atrakcji podczas wycieczki - potrafi samodzielnie zorientować mapę - korzysta z GPS podczas wycieczki - wyjaśnia, dlaczego planowanie wycieczki pozwala na lepsze wykorzystanie czasu
Podsumowanie działu V	35. Już umiem orientować się w terenie. Podsumowanie wiadomości z działu V 36. Sprawdzian z działu V	Ocena celująca : wszystkie wymagania z działu V z tematów 1–5 oraz omawia sposób wyznaczania kierunku północnego za pomocą Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu, wyjaśnia pojęcia: skala mianowana, podziałka liniowa - dostosowuje sposób orientowania mapy do otaczającego terenu			
Dział VI. Opisywanie pogody					
1. Dlaczego temperatura powietrza się zmienia?	37. Zmiany temperatury powietrza	- wymienia co najmniej 3 składniki pogody - wie, czym jest pogoda - wie, co to jest temperatura powietrza - wie, do czego służy termometr - wie, dlaczego latem jest cieplej niż zimą	- definiuje pojęcie pogody - definiuje pojęcie termometru - wymienia składniki pogody - wie, że pogodę określa się na krótki czas - wie, co wpływa na wysokość temperatury - zna budowę i zasadę działania termometru - wymienia 3 sytuacje z życia, gdy używa się termometru	- wie, jakie warunki wpływają na pogodę - wyjaśnia, dlaczego pogodę można określić na krótki czas - wymienia czynniki wpływające na wysokość temperatury powietrza - zna rodzaje termometrów - zna co najmniej 3 zasady bezpiecznego zachowania się podczas upałów i silnych mrozów	- wyjaśnia, jak wiatr wpływa na odczuwanie temperatury zimą i latem - wyjaśnia, czym są alerty RCB - zna rodzaje termometrów i umie samodzielnie odczytać z nich temperaturę - wyjaśnia różnicę między temperaturą dodatnią a ujemną - wymienia zasady bezpiecznego zachowania się podczas upałów i silnych mrozów
2. Dlaczego pada deszcz?	38. Opady i osady atmosferyczne	- wie, czym są chmury i zachmurzenie - zna 3 rodzaje opadów atmosferycznych - wie, do czego służy deszczomierz - wie, czym jest osad atmosferyczny	- wie, jak powstaje deszcz - wymienia rodzaje opadów atmosferycznych - definiuje pojęcia zachmurzenie, wilgotność powietrza - wie, jak działa deszczomierz - wie, czym są deszcze nawałne - wymienia rodzaje osadów atmosferycznych występujących w Polsce - wie, czym jest burza	- wymienia rodzaje opadów atmosferycznych i podaje ich stan skupienia - opisuje, korzystając ze schematu, w jaki sposób powstaje deszcz - wie, jak się zachować podczas intensywnych opadów deszczu - wymienia rodzaje osadów atmosferycznych i podaje ich stany skupienia	- wyjaśnia, jak powstaje deszcz - wyjaśnia, czym są deszcze nawałne i jakie mogą wyrządzić szkody - wyjaśnia, czy z chmur pada tylko deszcz - wyjaśnia, dlaczego intensywnym opadom deszczu i gradu często towarzyszą burze - definiuje rodzaje osadów atmosferycznych

3. Wiatr – sprzymierzeniec czy niszczyciel?	39. Wiatr i ciśnienie atmosferyczne	<ul style="list-style-type: none"> - wie, co to jest wiatr - wie, do czego służy barometr - wie, czym jest ciśnienie atmosferyczne - zna zagrożenia związane z wiatrem - zna wykorzystanie wiatru przez człowieka - wie, czym jest wiatrowskaz i rękaw lotniczy 	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje pojęcie wiatru - wie, że ciepłe powietrze się unosi, a zimne opada - wie, do czego służy barometr - zna rodzaje silnych wiatrów - zna zasady postępowania w czasie silnego wiatru - wymienia sposoby wykorzystania wiatru przez człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> - odczytuje ciśnienie z barometru z pomocą nauczyciela - podaje różnice między niżem i wyżem - wymienia rodzaje silnych wiatrów - wie, czym jest elektrownia wiatrowa - wie, skąd wieje wiatr, obserwując wiatrowskaz 	<ul style="list-style-type: none"> - umie samodzielnie odczytać ciśnienie na barometrze - wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne - wyjaśnia, czym jest zawieja śnieżna i dlaczego może być niebezpieczna - potrafi określić kierunek wiatru - zna wykorzystanie praktyczne rękawa lotniczego
4. Jak obserwować pogodę?	40. Składniki pogody	<ul style="list-style-type: none"> - zna i wymienia co najmniej 3 zjawiska atmosferyczne - zna zależności między składnikami pogody - wie, jak wygląda stacja meteorologiczna – wskazuje ją na zdjęciu - wie, że pogoda różni się w różnych porach roku 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, że zjawisk atmosferycznych nie można zmierzyć - wymienia co najmniej 5 zjawisk atmosferycznych - podaje jeden przykład zależności między składnikami pogody - wie, czym jest stacja meteorologiczna - wie, że temperatura powietrza wpływa na zmiany pogody - podaje jeden cel obserwacji pogody - wie, czym jest prognoza pogody - stosuje odpowiednie jednostki, podając prognozę pogody 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia zjawiska atmosferyczne, których nie można zmierzyć - podaje przykłady zależności między składnikami pogody - wie, jakie przyrządy znajdują się w klatce meteorologicznej - wie, że nie wszędzie na świecie występują pory roku - wie, kim jest meteorolog i czym się zajmuje - podaje cele obserwacji pogody - umie odczytać z mapy pogody pogodę dla swojej okolicy - porównuje warunki pogodowe z kilku dni 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady zależności między składnikami pogody inne, niż podane w podręczniku - wyjaśnia, dlaczego pogoda w różnych porach roku się zmienia - wyjaśnia, dlaczego ważne jest sprawdzanie i obserwacja pogody na przykładzie życia codziennego - odczytuje samodzielnie prognozę pogody z mapy pogody - na podstawie mapy pogody umie określić porę roku
Podsumowanie działu VI	41. Już umiem opisywać pogodę. Podsumowanie działu VI 42. Sprawdzian z działu VI	<p>Ocena celująca wszystkie wymagania z działu VI z tematów 1–4 oraz wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi - na podstawie opisu przedstawia, w formie mapy, prognozę pogody dla Polski - podaje przykłady praktycznego wykorzystania wiadomości dotyczących zmian temperatury i długości cienia w ciągu dnia (np. wybór ubrania, pielęgnacja roślin)</p>			
Dział VII. Twoje otoczenie przyrodnicze					
1. Jakie wody występują w Polsce?	43. Rodzaje wód w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> - dzieli wody na słodkie, słone i słonawe - dzieli wody na płynące i stojące - potrafi podać po jednym przykładzie wód stojących i płynących 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przykłady wód stojących i płynących - zna różnicę między wodami naturalnymi a zbiornikami sztucznymi - zna warunki życia w wodzie, potrafi scharakteryzować jeden z nich - definiuje pojęcie: wody powierzchniowe 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje i wymienia przykłady wód naturalnych i sztucznych - rozróżnia wody płynące i stojące, podaje ich nazwy - podaje różnice między rzeką a kanałem - wie, czym różni się od siebie rzeka, strumień 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jakim celu buduje się sztuczne zbiorniki wodne - opisuje, w jaki sposób powstają bagna i jeziora - samodzielnie charakteryzuje warunki życia w wodzie - wskazuje i opisuje zbiornik wodny w najbliższej okolicy

				<p>i potok</p> <p>- wymienia warunki życia</p> <p>w wodzie i potrafi scharakteryzować co najmniej 2</p>	
2. Jakie znasz organizmy wodne?	44. Organizmy wodne	<p>- wskazuje na planszy organizmy wodne</p> <p>- wskazuje na planszy przystosowania ryby do życia w wodzie</p> <p>- wie, że warunki życia w wodzie są odmienne od tych lądowych</p> <p>- zna warunki panujące w wodzie</p>	<p>- wskazuje na planszy i nazywa organizmy wodne</p> <p>- wymienia przystosowanie ryb do życia w wodzie</p> <p>- wymienia warunki życia w wodzie i opisuje jeden z nich</p> <p>- na planszy z przekrojem stawu wskazuje, gdzie żyją poszczególne organizmy</p>	<p>- podaje po 1 przykładzie organizmów wodnych: roślin, zwierząt i protistów</p> <p>- wymienia i omawia przystosowania ryb do życia w wodzie</p> <p>- charakteryzuje warunki życia w wodzie</p> <p>- omawia, w jaki sposób zwierzęta przystosowały się do oddychania w wodzie</p>	<p>- podaje przykłady przedstawicieli organizmów wodnych: roślin, zwierząt i protistów</p> <p>- omawia przystosowanie do życia w wodzie na innym organizmie niż ryba</p> <p>- wyjaśnia, w jaki sposób organizmy przystosowały się do ruchu wody</p>
3. Czy znasz organizmy żyjące w otoczeniu szkoły?	45. Rośliny i zwierzęta w sąsiedztwie mojej szkoły	<p>- zna warunki życia na lądzie, samodzielnie wymienia 2 z nich</p> <p>- potrafi wskazać na ilustracjach i zdjęciach organizmy żyjące w okolicy szkoły</p> <p>- wie, jak zwierzęta chronią się przed niską temperaturą</p>	<p>- wymienia po 2 organizmy żyjące w okolicy szkoły: rośliny, zwierzęta</p> <p>- wymienia warunki życia na lądzie, charakteryzuje 2 spośród nich</p> <p>- podaje jeden przykład, jak rośliny lub zwierzęta przystosowały się do ochrony przed silnym wiatrem</p>	<p>- omawia, w jaki sposób zwierzęta przystosowały się do oddychania na lądzie</p> <p>- omawia, jak rośliny przystosowały się do życia na lądzie</p> <p>- podaje co najmniej 5 przykładów organizmów żyjących w okolicy szkoły</p>	<p>- wyjaśnia, czym jest różnorodność przyrodnicza</p> <p>- proponuje zmiany w otoczeniu szkoły w celu zwiększenia różnorodności przyrodniczej</p> <p>- samodzielnie planuje i wykonuje projekt domku lub poidełka dla owadów</p> <p>- wymienia organizmy z 4 królestw: roślin, zwierząt, grzybów i protistów, jakie można spotkać w okolicy szkoły</p>
4. Czy potrafisz opisać budowę lasu?	46. Las i jego budowa	<p>- zna rośliny tworzące las</p> <p>- zna różnice między rośliną zielną a drzewiastą</p> <p>- rozpoznaje na zdjęciu drzewo iglaste i liściaste</p> <p>- odróżnia krzew od drzewa</p> <p>- zna piętra lasu, potrafi wymienić 3 z nich</p> <p>- wymienia po 1 roślinie runa leśnego, podszytu i podrostu</p>	<p>- dzieli rośliny na drzewiaste i zielne</p> <p>- wymienia po 1 przykładzie rośliny zielnej i drzewiastej</p> <p>- wskazuje na zdjęciach drzewa, krzewy i krzewinki</p> <p>- wymienia po jednym przykładzie drzewa iglastego i liściastego</p> <p>- wymienia warstwy lasu, umie scharakteryzować co najmniej 2 z nich</p> <p>- podaje po 3 przykłady roślin runa, podszytu i podrostu</p>	<p>- omawia budowę drzewa</p> <p>- podaje różnicę między drzewem iglastym i liściastym</p> <p>- podaje różnicę między krzewem a krzewinką</p> <p>- wie, czym są pnącza</p> <p>- wymienia warstwy lasu i je charakteryzuje</p> <p>- wskazuje i nazywa rośliny runa leśnego, podszytu, podrostu i koron drzew</p> <p>- rozpoznaje i nazywa co najmniej 3 rodzaje drzew iglastych i liściastych</p>	<p>- wyjaśnia różnicę między lasem iglastym a liściastym</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego nie zawsze można zaobserwować wszystkie warstwy lasu</p> <p>- charakteryzuje warstwy lasu i wymienia rośliny z poszczególnych warstw</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego w każdej warstwie panują odmienne warunki</p> <p>- planuje wycieczkę do lasu</p> <p>- zna i stosuje zasady bezpiecznego przebywania w lesie</p>
5. Jakie organizmy żyją w lesie?	47. Organizmy leśne.	<p>- wymienia królestwa organizmów żyjących w lesie</p> <p>- zna zasady zachowania się</p>	<p>- wymienia zasady zachowania w lesie</p> <p>- rozpoznaje na zdjęciach zwierzęta leśne i z pomocą nauczyciela umiejscawia je</p>	<p>- wskazuje miejsca występowania protistów i grzybów</p> <p>- podaje przykłady zwierząt, które można</p>	<p>- wyjaśnia, dlaczego im więcej roślin w lesie, tym większa różnorodność przyrodnicza lasu</p> <p>- opisuje znaczenie i rolę</p>

		<p>w lesie</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje 3 przykłady zwierząt żyjących w lesie 	<p>w poszczególnych warstwach lasu</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje na zdjęciach pospolite grzyby leśne (jadalne i trujące) - wie, dlaczego powinno się zbierać tylko znane grzyby 	<p>zaobserwować w koronach drzew, podszyści, runie leśnym, ściółce i części podziemnej</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje rolę grzybów <p>w lesie</p>	<p>grzybów w przyrodzie i życiu człowieka</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna przykłady grzybów jadalnych i trujących, wskazuje je na planszy - wyjaśnia, dlaczego zwierzęta nie spędzają całego życia tylko w jednej warstwie lasu
6. Czym się różni łąka od pola uprawnego?	48. łąka i pole uprawne	<ul style="list-style-type: none"> - podaje różnice między polem a łąką - wymienia 3 przykłady roślin rosnących na polu i łące - wymienia 3 przykłady zwierząt żyjących na polu i łące 	<ul style="list-style-type: none"> - dzieli rośliny uprawiane na polu na zbożowe, oleiste i warzywne - podaje po 3 przykłady roślin uprawianych na polu - podaje różnice między łąką kwietną a łąką naturalną 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, w jakim celu uprawia się rośliny na łąkach - rozpoznaje na planszy i podaje nazwy roślin i zwierząt łąk i pól - wie, jakie zabiegi wykonuje się na polu - wie, czym są rośliny lecznicze i umie podać, gdzie rosną 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego w miastach zakłada się łąki kwietne - wyjaśnia, dlaczego wypalanie traw jest szkodliwe - wyjaśnia, dlaczego na polu uprawia się rośliny tylko jednego gatunku - wyjaśnia, dlaczego na polach żyje mniej zwierząt niż na łąkach
7. Co to są łańcuchy i sieci pokarmowe?	49. łańcuchy i sieci pokarmowe	<ul style="list-style-type: none"> - wie, że w przyrodzie występują zależności pokarmowe - zna sposoby odżywiania się organizmów - zna sposoby zdobywania pokarmu przez organizmy 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia sposoby odżywiania się organizmów - wymienia sposoby zdobywania pokarmu przez organizmy - wie, na czym polega fotosynteza - wskazuje producentów, konsumentów i destruentów - tworzy łańcuch pokarmowy z podanych nazw organizmów z pomocą nauczyciela 	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje pojęcia: samożywność, cudzożywność, fotosynteza, destruent - wymienia przystosowania organizmów cudzożywnych do zdobywania pokarmu - podaje co najmniej 2 przykłady organizmów samożywnych i cudzożywnych - wskazuje różnicę między producentem a konsumentem 	<ul style="list-style-type: none"> - zapisuje słownie reakcję fotosyntezy - wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe i dlaczego są ważne - określa sposoby odżywiania się wskazanych przez nauczyciela zwierząt - wyjaśnia różnicę między łańcuchem pokarmowym a siecią pokarmową - samodzielnie tworzy łańcuch pokarmowy z 5 ogniw - wyjaśnia, jak wpływa na łańcuch pokarmowy usunięcie jednego ogniw
Podsumowanie Działu VII	<p>50. Już znam moje otoczenie przyrodnicze. Powtórzenie wiadomości z działu VII</p> <p>51. Sprawdzian z działu VII</p>	<p>Ocena celująca wszystkie wymagania z działu VII z tematów 1–7 oraz porównuje warunki panujące w wodzie i na łądzie - porównuje świat roślin i zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki - prezentuje informacje „naj-” na temat jezior w Polsce, w Europie i na świecie - prezentuje informacje na temat przystosowań dwóch gatunków zwierząt do życia w ekstremalnych warunkach lądowych (np. na pustyni i pod biegunem) - omawia typy lasów rosnących w Polsce - wyjaśnia, czym jest walka biologiczna ; prezentuje informacje na temat korzyści i zagrożeń wynikających ze stosowania chemicznych środków zwalczających szkodniki</p>			
Dział VIII. Krajobraz najbliższej okolicy					
1. Jakie są formy ukształtowania terenu?	52. Formy ukształtowania terenu	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje i wskazuje na zdjęciu formy wklęsłe i wypukłe 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia elementy wzniesienia i doliny rzecznej - wie, czym różnią się od siebie góry, wzgórze i pagórki 	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje pojęcia: góra, wzgórze, pagórek - wymienia różnice i podobieństwa między 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia na przykładzie pagórka i doliny, czym jest kształt wklęsły, a czym – wypukły - samodzielnie tworzy

		<ul style="list-style-type: none"> - wymienia wypukłe i wklęsłe formy terenu - odróżnia kotłinę od doliny rzecznej 	<ul style="list-style-type: none"> - zna różnice między doliną rzeczną a kotłiną 	<ul style="list-style-type: none"> doliną rzeczną a kotłiną - tworzy model pagórka i doliny rzecznej według załączonego opisu 	<ul style="list-style-type: none"> model pagórka i doliny rzecznej oraz go opisuje - odszukuje i wskazuje w najbliższej okolicy charakterystyczne formy ukształtowania terenu oraz je opisuje
2. Jak powstały skały?	53. Skały i ich rodzaje	<ul style="list-style-type: none"> - zna rodzaje skał - wie, czym jest gleba - wie, z czego są zbudowane skały - wymienia po jednym przykładzie skał osadowych, przeobrażonych i magmowych - wie, czym jest wulkan 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia rodzaje skał występujących w Polsce - charakteryzuje jedną z wybranych skał - wie, jak powstały skały - podaje różnicę między skałami magmowymi a przeobrażonymi 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia po jednym przykładzie skał sypkich, zwięzłych i litych - omawia budowę wulkanu - wie, gdzie wydobywa się skały - podaje nazwy skał, z których powstały przedmioty wskazane przez nauczyciela 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia różnicę między minerałem a skałą - wyjaśnia, czym różnią się skały lite, zwięzłe i sypkie - wie, do czego można wykorzystać skały - podaje przykłady ich wykorzystania - samodzielnie szuka informacji o skałach i ich zastosowaniu w życiu
3. Co to jest krajobraz?	54. Rodzaje krajobrazu	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest krajobraz - wymienia składniki krajobrazu - wymienia rodzaje krajobrazów - wskazuje na zdjęciach przykłady krajobrazów - zna różnicę między krajobrazem naturalnym a antropogenicznym 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje po 2 elementy charakterystyczne dla krajobrazu miejskiego i wiejskiego - wymienia różnice między krajobrazem naturalnym a antropogenicznym - opisuje wybrany przez siebie jeden z krajobrazów naturalnych 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rodzaje krajobrazów - podaje różnice między krajobrazem antropogenicznym a naturalno-kulturowym - omawia różnicę między krajobrazem miejskim a wiejskim 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest krajobraz antropologiczny - wskazuje i omawia funkcje elementów antropogenicznych swojej okolicy
4. Co sprawia, że krajobraz się zmienia?	55. Wpływ człowieka i przyrody na krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> - wie, że przyroda wpływa na krajobraz - zna skutki działania wiatru i wody na krajobraz - zna skutki działania organizmów na krajobraz - wie, czym są odpady i zanieczyszczenia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia czynniki naturalne, które prowadzą do zmiany krajobrazu - umie wskazać elementy krajobrazu naturalnego przekształconego przez człowieka - wymienia czynniki antropogeniczne wpływające na zmiany krajobrazu 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje elementy krajobrazu naturalnego i zmienionego przez człowieka w najbliższej okolicy - definiuje pojęcie: krajobraz zdewastowany - podaje przyczyny dewastacji krajobrazu - podaje przyczyny pożarów lasów 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jaki sposób przyroda wpływa na krajobraz - omawia negatywne skutki działalności człowieka wpływające na krajobraz - wyjaśnia, czym jest krajobraz zdewastowany i proponuje metody jego naprawy - wyjaśnia, w jaki sposób działalność człowieka wpływa na krajobraz
5. Dlaczego chronimy elementy krajobrazu?	56. Ochrona elementów krajobrazu	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym są zasoby przyrody - wie, w jakim celu chroni się krajobraz - zna formy ochrony przyrody - wie, jak chronić krajobraz 	<ul style="list-style-type: none"> - definiuje pojęcie zasobów przyrody - dzieli zasoby przyrody na odnawialne i nieodnawialne - dzieli formy ochrony na obszarowe, gatunkowe i obiektowe - zna park narodowy, który znajduje się najbliżej miejsca zamieszkania 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przyczyny ochrony krajobrazu - wymienia i podaje przykłady ochrony krajobrazu naturalnego - wymienia obszary chronione w Polsce - zna i stosuje zasady ochrony krajobrazu 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego ważna jest ochrona krajobrazu - podaje różnice między parkiem narodowym, krajobrazowym i rezerwatem - podaje przykłady obszarów chronionych w Polsce - wskazuje obiekty, które

					<p>mogą być objęte ochroną</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyszukuje samodzielnie informacje o formach ochrony przyrody w najbliższej okolicy
6. Co wiesz o krajobrazie najbliższej okolicy?	57. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy	<ul style="list-style-type: none"> - zna cechy, które charakteryzują krajobraz w najbliższej okolicy - umie opisać krajobraz najbliższej okolicy - wie, z czego jest znany region, w którym mieszka - wie, czym jest „mała ojczyzna” 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje cechy charakteryzujące krajobraz w najbliższej okolicy - opisuje krajobraz najbliższej okolicy - wymienia elementy krajobrazu naturalnego i antropogenicznego - podaj przykład tego, z czego jest znany region, w którym mieszka - wie, skąd pochodzą nazwy miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje najbardziej charakterystyczne cechy krajobrazu swojego regionu - wyszukuje w internecie informacje na temat pochodzenia nazwy miejscowości, w której mieszka - opisuje dawny krajobraz najbliższej okolicy, np. na podstawie opowiadań rodzinnych i starych fotografii 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje i opisuje najbardziej charakterystyczne elementy krajobrazu swojego regionu - wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości - wyjaśnia, jak zmienił się krajobraz okolicy w czasie - i podaje, co miało wpływ na te zmiany - wymienia elementy antropogeniczne charakterystyczne dla „małej ojczyzny” – stroje, język itp.
Podsumowanie działu VIII	58. Już znam krajobraz mojej okolicy. Podsumowanie wiadomości z działu VIII 59. Sprawdzian z działu VIII	<p>Ocena celująca: wszystkie wymagania z działu VIII z tematów 1–6 oraz wskazuje pozytywne i negatywne skutki przekształcenia krajobrazu najbliższej okolicy - przygotowuje krótką prezentację o najciekawszych formach terenu (w Polsce, w Europie, na świecie) - prezentuje informacje typu „naj” (najdłuższa rzeka, największe jezioro, największa głębokość oceaniczna); - przygotowuje plakat lub prezentację multimedialną na temat zmian krajobrazu na przestrzeni dziejów lub „Moja miejscowość dawniej i dziś” - prezentuje w dowolnej formie informacje na temat ochrony przyrody w najbliższej okolicy (gminie, powiecie lub województwie)</p>			
lekcje terenowe do wykorzystania w całym cyklu kształcenia					
1. Czym jest widnokrąg i do czego służy kompas?	1. Wyznaczanie kierunków geograficznych w terenie	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia pojęcia: widnokrąg i linia widnokręgu - wskazuje podstawowe kierunki geograficzne - wie, do czego służy kompas 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, czym jest róża wiatrów - umie wskazać linię widnokręgu - z pomocą nauczyciela wyznacza północ za pomocą kompasu - zna i umie wskazać główne kierunki geograficzne 	<ul style="list-style-type: none"> - zna budowę kompasu - oznacza kierunki świata na różę wiatrów - zna budowę i funkcje kompasu - samodzielnie wyznacza północ za pomocą kompasu - zna i umie wskazać kierunki geograficzne główne i pośrednie 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie wyznacza kierunek północny w lesie i przy słonecznej pogodzie - samodzielnie posługuje się kompasem i wskazuje kierunki geograficzne - opisuje budowę kompasu
2. Jak obserwować pogodę?	2. Pomiary składników pogody	<ul style="list-style-type: none"> - zna i wymienia co najmniej 3 zjawiska atmosferyczne - zna zależności między składnikami pogody - wie, jak wygląda stacja meteorologiczna – wskazuje ją na zdjęciu - wie, że pogoda różni się w różnych porach roku 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, że zjawiska atmosferyczne nie można zmierzyć - wymienia co najmniej 5 zjawisk atmosferycznych - podaje jeden przykład zależności między składnikami pogody - wie, czym jest stacja meteorologiczna - wie, że temperatura powietrza wpływa na zmiany 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia zjawiska atmosferyczne, których nie można zmierzyć - podaje przykłady zależności między składnikami pogody - wie, jakie przyrządy znajdują się w klatce meteorologicznej - wie, że nie wszędzie na świecie występują pory roku 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady zależności między składnikami pogody, inne niż podane w podręczniku - wyjaśnia, dlaczego pogoda w różnych porach roku się zmienia - wyjaśnia, dlaczego ważne jest sprawdzanie - i obserwacja pogody na przykładzie życia codziennego

			<p>pogody</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje jeden cel obserwacji pogody - wie, czym jest prognoza pogody - stosuje odpowiednie jednostki odczytując pogodę 	<ul style="list-style-type: none"> - wie, kim jest meteorolog i czym się zajmuje - podaje cele obserwacji pogody - umie z mapy pogody odczytać pogodę dla swojej okolicy - porównuje warunki pogodowe z kilku dni 	<ul style="list-style-type: none"> - odczytuje samodzielnie prognozę pogody z mapy pogody - na podstawie mapy pogody umie określić porę roku
3. Czym są plan i mapa?	3. Szkic terenu szkoły	<ul style="list-style-type: none"> - wie czym jest szkic, plan i mapa - umie wskazać skalę na mapie i planie - umie wskazać legendę na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> - zna różnice między szkicem, planem a mapą - zna cechy planu i mapy - umie wskazać skalę liniową i liczbową - umie wskazać północ na mapie - wie, co to jest poziomica - umie narysować prosty plan przedmiotu według wskazówek 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia różnice między szkicem, planem a mapą - wymienia cechy mapy i planu - zna różnicę między skalą liniową a liczbową - wie, czym jest legenda i do czego służy - wskazuje na mapie różne ukształtowania terenu - umie narysować szkic terenu szkoły - wie, czym są znaki umowne na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie odczytuje informacje z mapy, postępując się legendą - samodzielnie rysuje plan swojego pokoju, klasy lub boiska - samodzielnie wykonuje szkic i opis terenu szkoły - wyjaśnia, w jakim celu na mapach umieszcza się legendę - wyjaśnia, o czym informuje skala mapy - projektuje własne znaki umowne
4. Twoje otoczenie przyrodnicze	4. Wycieczka do lasu, na łąkę lub pole – do wyboru	- wszystkie wymagania do rozdziałów las, pole i łąka do wyboru			
5. Twoje otoczenie przyrodnicze	5. Zbiornik wodny w mojej okolicy – wycieczka.	- wymagania do rozdziału o wodach i organizmach wodnych			